

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 450

Polityka ekonomiczna

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach internetowych Wydawnictwa
www.pracenaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-617-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Lyubov Andrushko: Prognozowanie pozyskania drewna w Polsce na podstawie danych GUS / Roundwood production forecasting in Poland, on the basis of the data of the central statistical office.....	13
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość i oczekiwania większych zarobków a ryzyko podjęcia działalności / Entrepreneurship and higher earnings expectations vs. risk of business set up.....	25
Beata Bieńkowska: Spółdzielnie socjalne – szanse i bariery rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Polsce / Social cooperatives – opportunities and threats for social entrepreneurship development in Poland.....	35
Wioletta Bieńkowska-Gołasa: Produkcja i wykorzystanie energii elektrycznej na Mazowszu z uwzględnieniem OZE / Production and use of electricity in Mazowsze with the consideration of renewable energy sources.....	46
Agnieszka Biernat-Jarka: Dzierżawa jako sposób zwiększenia powierzchni gospodarstw rolnych w województwie mazowieckim / Leasing as a method of farms' area increase in Mazowsze Voivodeship.....	56
Krystyna Bobińska: Miejsce kraju w rankingach wieloczynnikowych jako podstawa do identyfikacji nieuruchomionych rezerw rozwoju gospodarczego / The place of the country in the multifactoral ratings as a basis for identification of the hidden reserves for economic growth.....	68
Malgorzata Bogusz, Sabina Ostrowska: Wybrane problemy polityki społecznej i zdrowotnej wobec osób starszych na poziomie lokalnym – sztuka partycypacji / Chosen problems of social and health policy for seniors at local level – the capability of participation.....	82
Przemysław Borkowski: Problemy prowadzenia rachunku kosztów i korzyści w inwestycjach infrastrukturalnych / Challenges in optimising cost-benefit analysis in infrastructure projects.....	91
Barbara Chmielewska: Dysproporcje w jakości życia ludności wiejskiej i miejskiej a polityka ich zmniejszania / Disparities in quality of life of rural and urban population vs. policy of its reduction.....	103
Kazimierz Cyran: Postrzeganie marek własnych produktów żywnościowych a perspektywy ich rozwoju / The perception of private labels of food products vs. the prospects for their development.....	114
Sławomir Dybka: Skuteczność promocji w Internecie – perspektywa klienta / Effectiveness of the Internet promotion – customer perspective.....	125
Malgorzata Gasz: Priorytety rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki / Priorities of Polish economy innovation development.....	138

Aleksandra Gąsior: Poziom rozwoju transportu jako determinanta procesu restrukturyzacji dużych przedsiębiorstw / The level of transport as a determinant of the process of large enterprises restructuring	150
Edyta Gąsiorowska-Mącznik: Przedsiębiorczość w strategiach gmin województwa świętokrzyskiego / Entrepreneurship in strategies of municipalities of Świętokrzyskie Voivodeship	161
Jarosław Górecki, Jadwiga Bizon-Górecka: Analiza zachowania inwestorów w odniesieniu do kryterium ceny za roboty budowlane / Behavior of investors and price for construction works.....	172
Artur Grabowski: Wolność prowadzenia działalności gospodarczej w obszarze sportu profesjonalnego / Freedom of business activity in the area of professional sport.....	182
Sylvia Guzdek: Kooperacja jako główna forma współpracy przedsiębiorstw w międzynarodowych sieciach biznesowych / Cooperation as the main form of cooperation in international networks of business	191
Marcin Halicki: The Foster-Hart measure as a tool for determining the set of risky portfolios that do not expose the investor to the bankruptcy / Miara Fostera-Harta jako narzędzie do wyznaczania zbioru ryzykownych portfeli, które nie narażają inwestora na bankructwo.....	205
Mateusz Halka: Wykonawcy robót budowlanych na rynku zamówień publicznych a ich kondycja ekonomiczno-finansowa / Construction contractors on the public procurement market vs. their economic and financial standing	217
Tomasz Holecki, Magdalena Syrkiewicz-Świtła, Agnieszka Bubel, Karolina Sobczyk: Finansowe konsekwencje realizacji dyrektywy transgranicznej w ochronie zdrowia / Financial consequences of the implementation of the cross-border healthcare directive	229
Żaklina Jabłońska: Marketing relacji i CSR jako narzędzia budowania przewagi konkurencyjnej przez franchyzodawców branży gastronomicznej w Polsce / Relationship marketing and CSR as tools for building of competitive advantage by franchisors of foodservice industry in Poland	241
Sławomir Jankiewicz: Wpływ bezpieczeństwa energetycznego na rozwój gospodarczy w Polsce / The impact of energy security to the economic development in Poland	251
Emilia Jankowska: Zróżnicowanie infrastruktury transportowej w kontekście polityki Unii Europejskiej / The diversity of transport infrastructure in the context of the EU policy	260
Bożena Karwat-Woźniak, Paweł Chmieliński: Przemiany w strukturze agrarnej polskiego rolnictwa i wpływ wybranych instrumentów WPR na te procesy / Changes in the agrarian structure of Polish agriculture and the impact of selected CAP measures on these processes	272

Ewa Koloszyz: Światowy rynek mleka – wybrane zagadnienia / World dairy market – selected issues	287
Agnieszka Komor: Wybrane uwarunkowania strukturalne decyzji lokalizacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw / Chosen structural conditions of localization decisions concerning small and midium enterprises.....	298
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Współczesne wyzwania europejskiej polityki transportowej / Current challenges of European transport policy	311
Hanna Kruk, Anetta Waśniewska: Parki krajobrazowe i narodowe jako element rozwoju zrównoważonego na przykładzie gmin województwa wielkopolskiego / National and landscape parks as part of sustainable development. Case study: Wielkopolska Voivodeship communes	323
Anna Krzysztofek: Dyrektywa 2014/95/UE oraz wynikające z niej zmiany / Directive 2014/95/EU, and changes resulting from it	334
Władysława Łuczka: Ekologiczna gospodarka żywnościowa w województwie wielkopolskim w okresie integracji z Unią Europejską / Ecological food economy in Wielkopolska Voivodeship in the time of accession into the European Union	347
Aleksandra Majda: The analysis of succession strategy, success determinants in Polish family business – case study / Analiza determinant sukcesu strategii sukcesyjnej w polskich przedsiębiorstwach rodzinnych – studium przypadku.....	357
Janusz Majewski: Problem wyceny zapylania jako usługi środowiskowej / The problem of the valuation of pollination as environment service	369
Arkadiusz Malkowski: Ruch graniczny jako czynnik rozwoju regionu przygranicznego na przykładzie pogranicza zachodniego Polski / Border traffic as a factor in the development of border regions on the example of the borderland of Western Poland.....	378
Grażyna Michalczuk, Agnieszka Zalewska-Bochenko: Platforma e-PUAP jako przykład elektroniczacji usług administracji publicznej dla ludności / e-PUAP as an example of electronic services of public administration for the citizens	390
Danuta Mierzwa, Małgorzata Krotowska: Czynniki ekonomiczno-społeczne integracji poziomej rolników – raport z badań / Economic and social factors of horizontal integration of farmers – study report	399
Karolina Olejniczak: Czynniki rozwoju obszarów funkcjonalnych w świetle badań empirycznych / Factors of functional areas development in the light of empirical research	410
Dorota Pasińska: Polski rynek drobiu po wstąpieniu do Unii Europejskiej / Polish poultry market after the accession to European Union	421
Ewa Polak, Waldemar Polak: Wskaźniki dotyczące zdrowia i opieki zdrowotnej jako mierniki jakości życia w Polsce na tle wybranych państw /	

Indices referring to health care as the measure of life quality in Poland in comparison to selected countries.....	433
Adriana Politaj: Zakłady aktywności zawodowej oraz zakłady pracy chronionej jako pracodawcy osób niepełnosprawnych w Polsce / Vocational development centres and sheltered workshops as employers of handicapped persons in Poland	446
Iwona Pomianek: Klasyfikacja gmin miejsko-wiejskich w Polsce według poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego / Classification of semi-urban communes in Poland by the level of socio-economic development	458
Zdzisław W. Puślecki: Current re-shaping of international business / Obecne zmiany kształtu biznesu międzynarodowego	471
Magdalena Ratalewska: Rozwój sektora kreatywnego gier komputerowych w Polsce / The development of the creative industries sector of computer games in Poland.....	491
Jarosław Ropęga: Czynniki niepowodzeń gospodarczych małych przedsiębiorstw w aspekcie nowego paradygmatu cywilizacyjnego / Failure factors of small enterprises in the context of new paradigm of civilization ...	501
Robert Rusielik: Wykorzystanie alternatywnych indeksów produktywności do pomiaru efektywności rolnictwa w Polsce / Alternative productivity indexes for measuring agricultural efficiency in Poland.....	514
Izabela Serocka: Znaczenie czynników lokalizacji przedsiębiorstw a aktywność władz lokalnych gmin województwa warmińsko-mazurskiego / The importance of business location factors vs. the activity of Warmia and Mazury Voivodeship local authorities.....	524
Katarzyna Smędzik-Ambroży, Joanna Strońska-Ziemiann: Rozwój lokalny na obszarach wiejskich o zróżnicowanym rolnictwie (przypadek podregionu pilskiego na tle sytuacji w Wielkopolsce) / Local development in rural areas with diversified agriculture (the case of pilski subregion on the background of the situation in Wielkopolska).....	538
Karolina Sobczyk, Tomasz Holecki, Joanna Woźniak-Holecka, Michał Wróblewski: Wykorzystanie środków publicznych w walce z wykluczeniem cyfrowym na poziomie samorządowym / Public funds use against digital exclusion at the level of self-government	550
Michał Świtłyk: Efektywność techniczna gospodarstw mlecznych w Polsce w latach 2009-2011 / Technical efficiency of dairy farms in Poland in 2009-2011.....	561
Dariusz Tłoczyński: Konkurencja pomiędzy przewoźnikami Ryanair i Wizz Air jako element rozwoju polskiego rynku usług transportu lotniczego / Competition between Ryanair and Wizz Air as an element of development of Polish air transport market	570

Weronika Toszewska-Czerniej: Productivity of service delivery process as a factor affecting the level of differentiation / Produktywność procesu usługowego jako czynnik kształtujący poziom zróżnicowania	584
Roman Tylżanowski: Stymulatory procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce / Stimulators of technology transfer processes in high-tech manufacturing sector in Poland	594
Małgorzata Wachowska: Czas pozyskiwania cudzych idei przez przemysł. Doświadczenia Polski / Adoption time of others' ideas by industry. Experience of Poland	606
Agnieszka Werenowska: Kierunki zmian na rynku niskokosztowych linii lotniczych / Directions of changes in the market of low-cost airlines.....	616
Barbara Wieliczko: Wspólna Polityka Rolna a zarządzanie ryzykiem w rolnictwie / Common agricultural policy vs. risk management in agriculture	626
Artur Wilczyński: Progi rentowności w gospodarstwach mlecznych w latach 2013-2020 / Break-even point analysis for dairy farms in 2013-2020	633
Jarosław Wołkonowski: Handel zagraniczny Litwy w latach 2012-2015 a sankcje gospodarcze przeciw Rosji / Lithuanian foreign trade in the years 2012-2015 vs. economic sanctions against Russia	644
Arkadiusz Zalewski: Uwarunkowania regionalnego zróżnicowania poziomu nawożenia mineralnego w Polsce / Determinants of regional differences of level of mineral fertilization in Poland.....	658
Anna Zielińska-Chmielewska, Mirosław Walawski: The use of futures rapeseed contracts exemplified by a trading company in Poland / Zastosowanie kontraktów <i>futures</i> na rzepak przez przedsiębiorstwa handlowe w Polsce	669

Wstęp

Z wielką przyjemnością oddajemy w Państwa ręce publikację pt. *Polityka ekonomiczna*, wydaną w ramach Prac Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Opracowanie składa się z 58 artykułów (w tym 5 w języku angielskim), w których Autorzy prezentują wyniki badań dotyczących zagadnień związanych z funkcjonowaniem współczesnych systemów gospodarczych w zakresie polityki gospodarczej. Tematyka podjęta w artykułach jest stosunkowo szeroka – mieści się w czterech obszarach problemowych. Pierwszy przedstawia rozważania związane z polityką innowacyjną, wolnością prowadzenia działalności gospodarczej oraz formami współpracy przedsiębiorstw. Drugi obszar dotyczy polityki transportowej, w tym infrastruktury i konkurencji. Trzeci obejmuje opracowania z zakresu polityki społecznej i zdrowotnej państwa – na poziomie zarówno krajowym, jak i lokalnym. Czwartą grupę stanowią artykuły dotyczące rolnictwa, w tym szczególnie wspólnej polityki rolnej i przemian w strukturze agrarnej.

Publikacja przeznaczona jest dla pracowników naukowych szkół wyższych, specjalistów zajmujących się w praktyce problematyką ekonomiczną, studentów studiów ekonomicznych oraz słuchaczy studiów podyplomowych i doktoranckich.

Artykuły składające się na niniejszy zbiór były recenzowane przez samodzielnych pracowników naukowych uniwersytetów, w większości kierowników katedr polityki ekonomicznej. W tym miejscu chcielibyśmy serdecznie podziękować za wnikliwe i rzetelne recenzje, często inspirujące do dalszych badań. Oddając powyższą publikację do rąk naszych Czytelników, wyrażamy nadzieję, że ze względu na jej wszechstronny charakter spotka się ona z zainteresowaniem i przyczyni do rozpoczęcia inspirujących dyskusji naukowych.

Jerzy Sokołowski, Grażyna Węgrzyn

Mateusz Halka

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

e-mail: mateusz.halka@poczta.umcs.lublin.pl

**WYKONAWCY ROBÓT BUDOWLANYCH
NA RYNKU ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH
A ICH KONDYCJA EKONOMICZNO-FINANSOWA**

**CONSTRUCTION CONTRACTORS
ON THE PUBLIC PROCUREMENT MARKET
VS. THEIR ECONOMIC AND FINANCIAL STANDING**

DOI: 10.15611/pn.2016.450.19

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza powiązań elementów kondycji ekonomiczno-finansowej firm budowlanych z zamówieniami publicznymi. Dla wybranych największych podmiotów z branży przeprowadzono analizę porównawczą wskaźników ekonomicznych zaczerpniętych ze sprawozdań finansowych. Zbadano został także udział przedsiębiorstw na polskim rynku zamówień publicznych na roboty budowlane, bazując na platformach BZP i TED w okresie lat 2012-2014. Przeprowadzona analiza pozwala domniemywać istnienie zależności pomiędzy skalą realizowanych zamówień publicznych przez spółki budowlane a ich wskaźnikami ekonomiczno-finansowymi.

Słowa kluczowe: kondycja ekonomiczno-finansowa, firmy budowlane, zamówienia publiczne.

Summary: The paper presents the influence of public contracts on the economic and financial standing of construction companies. For the purpose of this paper the biggest construction companies have been chosen. The analysis of the participation of enterprises on the Polish market of public procurement for construction works in the years 2012-2014 is conducted. Owing to the analysis it can be presumed that there is a relation between the extent of public procurement by construction companies and their economic and financial indicators.

Keywords: economic and financial standing, construction companies, public procurement.

1. Wstęp

Roboty budowlane zamawiane przez sektor publiczny stanowią bardzo ważną część rynku zamówień publicznych. W ostatnich latach obserwowane jest ogromne nasilenie przeprowadzanych zadań, co przekłada się na powstawanie i modernizacje

szeroko rozumianej infrastruktury publicznej. Firmy realizujące roboty budowlane są często silnie związane z zamówieniami publicznymi. Jeśli będą one źle prosperowały, przełoży się to na gorszą jakość wykonywanych przetargów. Dlatego ważne jest, aby ich kondycja ekonomiczno-finansowa była dobra, zwłaszcza w dobie spowolnienia gospodarczego.

Pozytywna ocena wskaźników ekonomicznych danego przedsiębiorstwa powinna przekładać się na efektywną realizację zamówień publicznych. Z drugiej strony sprawne działanie przedsiębiorstwa na rynku zamówień publicznych może owocować podniesieniem jego konkurencyjności, co może przyczynić się do składania coraz lepszych ofert oraz większej liczby i wartości wygranych przetargów i w dalszej konsekwencji do dobrych wyników ekonomiczno-finansowych danej firmy.

Celem artykułu jest wykazanie związku pomiędzy elementami kondycji ekonomiczno-finansowej wybranych firm z branży budowlanej a liczbą i wartością realizowanych przez te przedsiębiorstwa zamówień publicznych. Wykorzystane źródła to przede wszystkim platformy, na których zamieszczane są wyniki przetargów (Biuletyn Zamówień Publicznych i TED), a także akty prawne i literatura prawna oraz raporty z funkcjonowania branży budowlanej i systemu zamówień publicznych.

2. Zamówienia publiczne na roboty budowlane

Roboty budowlane pod względem wartości są najbardziej znaczącym elementem polskiego rynku zamówień publicznych pomimo stosunkowo niskiego udziału pod względem liczby. Na przykład w 2014 r. wartość robót budowlanych stanowiła 40% ogólnej kwoty wydatków przeznaczanych na zamówienia publiczne, przy 26% udziale ilościowym. Odsetek ich wartości zmieniał się na przestrzeni lat (38% w 2013 r. i 45% w 2012 r.), natomiast udział liczbowy podlegał niewielkim wahaniom. Kwoty, na które opiewały roboty budowlane, wyniosły odpowiednio 53 mld zł w 2014 r., 54 mld zł w 2013 r. i 60 mld zł w 2012 roku [Sprawozdania Prezesa... 2012-2014]. Przyczyną tego jest specyfika robót budowlanych, które na ogół są zamówieniami bardziej kosztownymi niż inne rodzaje zamówień. Według Prawa zamówień publicznych, zamówienie na roboty budowlane musi być ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej (TED), gdy jego wartość przekracza równowartość kwoty 5 186 000 euro w przeliczeniu na polskiego złotego PLN [Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów... 2013]. Zamówienia zaklasyfikowane do tej grupy są przeprowadzane według prawa unijnego, co w praktyce oznacza wyższy poziom skomplikowania procedury. Natomiast sama kwota, która klasyfikuje, czy dane zlecenie jest zamówieniem publicznym, zmieniła się w omawianym okresie i od 16 kwietnia 2014 r. stanowi równowartość 30 tys. euro, zamiast wcześniejszych 14 tys. euro. Jeżeli kwota ta zostanie osiągnięta lub przekroczona i jednocześnie jest to kwota niższa niż wartość progów unijnych, ogłoszenie o zamówieniu musi się znaleźć w Biuletynie Zamówień Publicznych (BZP) [Pieróg 2016].

Spośród trybów zamówień publicznych do robót budowlanych najczęściej używany jest przetarg nieograniczony, natomiast sama długość postępowania jest zależna od wartości zamówienia – w 2014 r. wynosiła średnio 39 dni dla zamówień publikowanych w BZP oraz 94 dni dla zamówień w TED. Średnia liczba zgłaszanych ofert przypadających na 1 zamówienie spadła zarówno dla zamówień zamieszczanych w BZP, jak i w TED, odpowiednio: z 4,7 w 2012 do 3,9 w 2014 r. dla BZP i z 6,06 w 2012 r. do 4,51 w 2014 r. w TED. W okresie 2012-2014 zmniejszyła się również liczba kryteriów oceny ofert stosowanych w zamówieniach: z 2,38 na 2,09 i to pomimo wprowadzonej w 2014 r. nowelizacji nakazującej korzystanie z pozacenowych kryteriów oceny ofert [Sprawozdanie Prezesa... 2015].

3. Sektor budowlany w Polsce

Polska jest krajem o dużych potrzebach budowlanych i wiele wskazuje, że stan ten będzie się utrzymywał przez najbliższe lata. W celu zbliżenia się do światowej czołówki państw pod względem poziomu rozwoju gospodarczego niezbędna jest budowa odpowiedniej infrastruktury i właściwa adaptacja już istniejącej. Od momentu wejścia Polski do Unii Europejskiej sektor budowlany zaczął się dynamicznie rozwijać. Dotacje unijne przyznawane w ramach programów operacyjnych były kierowane w dużej mierze do tego sektora. Duże projekty infrastrukturalne współfinansowane z UE przyczyniły się do zmniejszenia dystansu w rozwoju między Polską a krajami „starej” Unii Europejskiej. Okres ten pozytywnie wpłynął na rozwój firm omawianej branży, powodując jej zauważalny rozwój (np. poprzez wzrost zatrudnienia czy wzrost wartości akcji spółek). Pomimo spowolnienia gospodarczego, branża budowlana zwyżkowała, dzięki chociażby budowie infrastruktury na Euro 2012. Stan ten utrzymywał się do roku 2011 r., kiedy to większość dużych projektów została zakończona, a jednocześnie dobiegała końca perspektywa finansowa Unii Europejskiej. Pojawiły się także inne problemy, takie jak: wzrost zadłużenia sektora publicznego, co przełożyło się na mniejsze zamówienia, znaczny wzrost cen materiałów budowlanych oraz trudniejsze warunki makroekonomiczne, np. ograniczenie linii kredytowych przez banki [Mazurek 2015]. Wszystkie te czynniki bardzo istotnie wpłynęły na branżę budowlaną, powodując jej spowolnienie w badanym okresie 2012-2014.

Kondycja sektora budowlanego jest dobrze odzwierciedlana przez największe firmy tej branży. Przedsiębiorstwa takie realizują największe projekty infrastrukturalne, jak również wiele mniejszych. Bardzo często podmioty te współpracują z mniejszymi firmami budowlanymi, które świadczą usługi podwykonawstwa, dlatego też sytuacja małych i średnich firm odbija się na funkcjonowaniu tych największych. W tabeli 1 zamieszczone zostały m.in. przychody i zysk operacyjny dla wybranych największych firm budowlanych działających na terenie Polski w latach 2013-2014.

Tabela 1. Procentowy udział wartościowy w robotach budowlanych, przychody oraz zysk operacyjny wybranych spółek budowlanych w Polsce w latach 2013-2014

Nazwa spółki	Udział wartości udzielonych zamówień publicznych w ogólnej wartości zamówień publicznych na roboty budowlane (w %)		Przychody (w mln zł)		Zysk operacyjny* (w mln zł)	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Skanska	4,90	5,73	4 362,2	5 081,7	170,0	397,0
Budimex	5,73	14,71	4 749,5	4 949,9	395,4	432,7
Strabag	4,26	6,75	3 298,8	3 133,5	8,5	114,2
Erbud	0,34	0,21	1 223,6	1 692,1	90,9	99,2
Mostostal Warszawa	10,41	0,38	1 633,3	1 509,5	-154,6	103,9
Unibep	0,48	0,20	920,5	1 079,7	58,3	66,7
Warbud	1,13	1,22	1 121,4	1 049,9	116,5	136,0
Mirbud	1,63	0,84	937,3	971,6	54,8	67,2

* Zysk operacyjny (EBIT) jest rozumiany jako zysk przed odliczeniem podatków i odsetek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [http://deloitte.com/.../polskie_spolki_budowlane_2015.pdf].

Tabela 1 prezentuje 8 wybranych, największych spółek na rynku budowlanym w Polsce. Jeśli wziąć pod uwagę wartość przychodów uzyskanych w 2014 r., wszystkie firmy mieściły się w pierwszej 15 największych polskich firm budowlanych pod względem wartości, a 6 z nich również w pierwszej 10 (dalej sklasyfikowane firmy Warbud i Mirbud zajęły odpowiednio miejsca 11 i 13) [Deloitte 2015]. Pięć firm z danego zestawienia jest notowanych na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie – nie występują tam: szwedzka firma Skanska, austriacka spółka Strabag oraz Warbud. Wybór podmiotów został dokonany ze względu na wartość uzyskanych przez nie kontraktów na zamówienia publiczne na roboty budowlane w danym roku. Wielkości te wahały się od 0,21 do 14,71%. Łączny udział wszystkich badanych spółek w rynku zamówień publicznych na roboty budowlane wynosi więc odpowiednio: 28,9% w 2013 r. oraz 30,0% w 2014 roku.

Trzy pierwsze spółki w latach 2013-2014 wykazały znacznie większe przychody niż pozostałe firmy sektora. W roku 2014 nastąpiła zmiana pozycji lidera, na którą wysunęła się Skanska. Jednak pod względem wartości zysku operacyjnego wciąż przoduje Budimex. W zestawieniu 5 firm osiągnęło wzrost przychodów w stosunku do roku poprzedniego, natomiast jeśli rozpatrywać zysk operacyjny, to wszystkie spółki zanotowały wzrost w stosunku do roku 2013, niekiedy wręcz imponujący, np. dla firmy Strabag EBIT wzrósł on ponad 12-krotnie, głównie za sprawą niskiej wartości tego wskaźnika w roku poprzednim.

Tabela 2. Wielkość zysku, inwestycji oraz liczba zatrudnionych pracowników badanych spółek budowlanych w Polsce w latach 2013-2014

Nazwa spółki	Wynik netto* (w mln zł)		Nakłady inwestycyjne (w mln zł)		Liczba pracowników	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Skanska**	132,2	b.d.	47,0	b.d.	7100	7700
Budimex	301,3	193,9	17,7	48,4	4311	4656
Strabag	74,4	148,3	44,6	24,5	3220	3109
Erbud	18,1	27,9	12,0	16,1	1600	1830
Mostostal Warszawa	-314,4	-8,7	12,7	8,3	4607	1546
Unibep	16,2	20,9	11,8	3,2	760	960
Warbud	32,6	48,4	12,1	19,2	977	967
Mirbud	16,6	17,6	3,2	17,2	276	268

* Wynik finansowy – różnica między przychodami, a kosztami ich uzyskania; ** Firma Skanska nie udostępniła szczegółowych danych za rok 2014. Za ten rok przedstawione zostały tylko niektóre dane skonsolidowane.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [http://deloitte.com/.../polskie_spolki_budowlane_2015.pdf].

Analizując poziom zysku netto, można dojść do wniosku, że sytuacja ekonomiczna badanych firm uległa poprawie w 2014 roku. Średni wynik netto dla 8 omawianych przedsiębiorstw wyniósł 64 mln i był niemal dwukrotnie wyższy niż ten sam wskaźnik w roku 2013 r. (34,6 mln zł). Poza firmą Budimex, wszystkie inne poprawiły swój wynik netto. Na uwagę zasługuje sytuacja spółki Mostostal Warszawa, która prezentuje stratę netto. Jednakże warto zauważyć, że została ona wyraźnie zredukowana w 2014 roku. Skupiając się na inwestycjach w badanym okresie, zauważyć można spadek łącznej wartości inwestycji w opisywanych przedsiębiorstwach o 24,2 mln zł. Odnosząc kwotę inwestycji do wartości przychodów lub chociażby wyniku operacyjnego, otrzymuje się w zasadzie niewielkie wartości, co jest cechą firm sektora budowlanego, które potrzebują stosunkowo niewielkich nakładów, aby świadczyć usługi budowlane. Obecność tego wskaźnika jest jednak zasadna, ponieważ świadczy on m.in. o skali realizowanych przetargów. Najwyższa wartość inwestycji przypada na Budimex, jednak ze względu na brak danych dla firmy Skanska w 2014 r. trudno jest wskazać jednoznacznie, czy taki stan się utrzyma, zwłaszcza że dane za 2013 r. potwierdzały dominację firmy Skanska pod względem zainwestowanych środków. Zupełnie innym wskaźnikiem jest wielkość zatrudnienia. Pomimo że nie wynika ona bezpośrednio z danych finansowych, obrazuje dość dobrze sytuację firmy w danym roku. Duże wahania w liczbie zatrudnionych mają bezpośrednie przełożenie na sytuację ekonomiczną przedsiębiorstwa. Należy jednak zaznaczyć, iż w branży budowlanej poziom zatrudnienia jest wielkością dynamiczną, zależną m.in. od liczby i poziomu skomplikowania zleceń.

W roku 2014 cztery firmy zwiększyły swoje zatrudnienie, z czego największy, bo aż 700-osobowy wzrost odnotowała firma Skanska. W przedsiębiorstwach, które redukowały zatrudnienie, nie ma dużych spadków. Wyjątkiem jest firma Mostostal Warszawa, która zwolniła ponad 3 tys. pracowników, co jest skutkiem jej złej sytuacji ekonomicznej (tab. 2).

Przedstawione powyżej wartości przekazują istotne informacje dotyczące funkcjonowania analizowanych firm. Jednakże, aby zbadać kondycję ekonomiczno-finansową tych przedsiębiorstw, konieczne jest zastosowanie wskaźników używanych m.in. w analizie finansowej przedsiębiorstw. Duży zasób informacji można uzyskać, wykorzystując wskaźniki oparte na zysku netto [Skudlik 2013]:

- Rentowność sprzedaży – ROS (*return on sales*), liczoną jako iloraz zysku netto i przychodów ze sprzedaży $\times 100$.
- Rentowność aktywów – ROA (*return on assets*), liczoną jako iloraz zysku netto i wartości aktywów przedsiębiorstwa $\times 100$.
- Rentowność kapitału własnego – ROE (*return on equity*), liczoną jako iloraz zysku netto i wartości kapitału własnego $\times 100$.

Wraz ze wzrostem wartości powyższych wskaźników na ogół poprawia się również kondycja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstwa. Analiza została uzupełniona poziomem zadłużenia, wyrażanego jako wartość zadłużenia w stosunku do wartości posiadanego majątku. Omawiane wskaźniki zostały przedstawione w tab. 3.

Tabela 3. ROS, ROA, ROE oraz poziom zadłużenia dla badanych spółek sektora budowlanego w latach 2013-2014

Nazwa spółki	ROS		ROA		ROE		Poziom zadłużenia (w %)	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Skanska	3,14	b.d.	3,98	b.d.	11,98	b.d.	67	b.d.
Budimex	6,34	3,92	8,17	5,03	46,70	37,12	83	86
Strabag	2,25	4,73	3,01	5,32	10,97	18,01	73	70
Erbud	1,48	1,65	2,27	2,65	6,77	9,70	66	73
Mostostal Warszawa	-19,19	-0,58	-19,52	-0,64	-148,25	-4,52	87	86
Unibep	1,76	1,94	2,93	3,14	8,72	10,31	66	70
Warbud	3,17	4,61	4,14	6,55	24,84	33,00	83	80
Mirbud	1,77	1,81	1,93	2,23	5,96	6,78	70	63

Źródło: opracowanie własne na podstawie [http://deloitte.com/.../polskie_spolki_budowlane_2015.pdf].

Na podstawie danych można stwierdzić, iż lepszą kondycję ekonomiczno-finansową mają firmy duże, zwłaszcza Budimex, który przoduje pod względem poziomu wielkości wskaźników rentowności w danym okresie. Można również zauważyć, iż dobre wyniki finansowe powiązane są z wyższą rentownością kapitału własnego, na co wskazuje sytuacja firmy Warbud. Jedną firmą – Mostostal Warszawa,

cechuje się ujemną rentownością, co wynika z ujemnej wartości zysku netto. Ogólnie zauważalna jest także poprawa sytuacji ekonomiczno-finansowej, dzięki wzrostowi wartości wskaźników rentowności w 2014 roku. Zadłużenie przedsiębiorstw z branży budowlanej utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie. Średni poziom zadłużenia dla największych spółek budowlanych w 2014 r. wyniósł 75% i był o 1 punkt procentowy większy niż w roku poprzednim. W niniejszym zestawieniu 3 spółki zwiększyły swój poziom zadłużenia, a pozostałe go zmniejszyły.

Porównując dane dla wybranych spółek z danymi dotyczącymi całej branży, zauważyć można, że największe firmy lepiej radzą sobie z dekoniunkturą. Jak wynika z innych badań [Deloitte 2015], cała branża odczuwała bowiem skutki spowolnienia gospodarczego także w 2014 roku. Firmy budowlane w latach 2012-2014 odnotowały spadki zarówno w liczbie, jak i wartości zamówień. W tym okresie zatrudnienie dla całego sektora budownictwa zmniejszyło się z 488 tys. w 2012 r., do 412 tys. osób w 2014 roku. Wzrosła natomiast liczba bankructw w stosunku do okresu przed kryzysem. Względem 2011 r. liczba upadłości w 2012 r. wzrosła o blisko 50%, rok następny utrzymał wysoką liczbę upadłości i dopiero w 2014 r. widać spadek bankructw firm (184). W omawianych latach nastąpił także wzrost zadłużenia całego sektora oraz spadki wartości generowanych przez nie zysków [Deloitte 2015]. Wszystkie one składają się gorszą kondycję ekonomiczno-finansową całej branży.

Firmy starały się odnaleźć w nowych niekorzystnych warunkach. Część zdywersyfikowało swój profil działalności np. pod względem geograficznym, inne upatrywały swojej szansy w spadku cen materiałów budowlanych, co się przełożyło na obniżanie kosztów świadczonych usług.

Wobec trudnej sytuacji branży budowlanej ustawodawca wprowadził nowelizację Prawa zamówień publicznych (Pzp), które ułatwią firmom działanie. Wymiernymi efektami są [Pieróg 2016]:

- Zwiększenie kwoty, od której zlecenie podlega Pzp.
- Wprowadzenie obowiązkowych pozacenowych kryteriów oceny ofert.
- Wprowadzenie płatności częściowych na wykonywane zadanie.

4. Zamówienia publiczne na roboty budowlane w spółkach

Roboty budowlane są z reguły najbardziej kosztownym, długotrwałym i skomplikowanym rodzajem zamówień publicznych. Aby przedsiębiorstwo mogło wykonać zleczone przez podmiot publiczny zadanie, musi dysponować odpowiednią wiedzą, doświadczeniem oraz możliwościami wykonania robót. Tego rodzaju wymagania kierowane są do wykonawców, którymi są firmy budowlane. Gdy dana firma przejdzie całą ścieżkę formalną i wygra dane zamówienie publiczne, uzyskuje zlecenie o wartości niekiedy kilkudziesięciu lub nawet kilkuset milionów złotych.

Roboty budowlane przeprowadzane w ramach zamówień publicznych stanowią dla firm budowlanych bardzo cenne zlecenia, ponieważ, w przeciwieństwie do sek-

tora prywatnego, nie występuje tutaj ryzyko niezapłacenia za wykonane prace lub wycofania się w ostatniej chwili. Takie ograniczenie ryzyka jest bardzo ważne, gdyż opóźnienia w płatnościach (czasem nawet ich zaniechanie) niejednokrotnie prowadzą firmy do bankructwa [Muchowska-Zawara 2015].

Wiele firm rywalizuje ze sobą o przetargi, składając swoje oferty, dzięki czemu zlecenia realizowane są w sposób najbardziej odpowiedni, a środki finansowe sektora publicznego wykorzystywane są w sposób efektywny.

W tabeli 4 przedstawiono podstawowe informacje dotyczące realizacji zamówień publicznych udzielonych największym firmom budowlanym działającym na terenie Polski.

Tabela 4. Łączna liczba i wartość zamówień publicznych na roboty budowlane opublikowanych w BZP, które zostały udzielone badanym spółkom z sektora budowlanego w latach 2012-2014

Nazwa firmy	Łączna liczba udzielonych zamówień publicznych	Łączna wartość udzielonych przetargów (w mln zł)	Średnia roczna liczba udzielonych przetargów	Średnia roczna wartość udzielonych przetargów (w mln zł)
Skanska	2074	3 896,1	691	1,9
Budimex	118	231,5	39	2,0
Strabag	1020	1 310,1	340	1,3
Erbud	32	62,3	11	1,9
Mostostal Warszawa	10	34,8	3	3,5
Unibep	24	45,1	8	1,8
Warbud	60	81,3	20	1,4
Mirbud	41	57,0	14	1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie BZP.

Analizując dane z BZP, zauważyć można bardzo wyraźną przewagę trzech pierwszych firm, zarówno pod względem liczbowym, jak i wartościowym. Zdecydowanym liderem jest firma Skanska, która średnio realizowała 691 przetargów. Wartościowo portfel zamówień tej firmy, opiewający na blisko 3,9 mld zł, jest wartością wyższą niż portfele wszystkich pozostałych firm łącznie. Na drugim miejscu znajduje się Strabag, o dwukrotnie mniejszej od lidera liczbie wygranych zamówień i trzykrotnie mniejszej ich wartości. Relatywnie niska liczba i wartość zamówień realizowanych przez Budimex wynikają z innego profilu zamówień docelowych.

Zamówienia o najwyższej wartości są umieszczane w TED. Dzieje się tak, aby swobodny dostęp do niego miały wszystkie firmy ulokowane w krajach UE. Dane dotyczące zamówień publicznych opisanych w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej dla firm budowlanych w latach 2012-2014 przedstawione zostały w tab. 5.

Tabela 5. Łączna liczba i wartość zamówień publicznych opublikowanych w TED, które zostały udzielone badanym spółkom sektora budowlanego w latach 2012-2014

Nazwa firmy	Łączna liczba wygranych przetargów	Łączna wartość wygranych przetargów (w mln zł)	Średnia roczna liczba wygranych przetargów	Średnia roczna wartość wygranych przetargów (w mln zł)
Skanska	254	4 596,60	85	18,1
Budimex	109	13 656,70	36	125,3
Strabag	115	6 618,10	38	57,5
Erbud	18	764,70	6	42,5
Mostostal Warszawa	41	7 076,90	14	172,6
Unibep*	12	452,20	4	29,35
Warbud	59	2 265,50	20	38,4
Mirbud**	5	888,30	3	177,7

* Dane dotyczą lat 2013-2014. W roku 2012 firma Unibep SA nie wygrała żadnego przetargu opublikowanego w TED. ** Dane dotyczą lat 2013-2014. W roku 2012 firma Mirbud SA nie wygrała żadnego przetargu opublikowanego w TED.

Źródło: opracowanie własne na podstawie TED.

Zaprezentowane dane przedstawiają wybrane spółki budowlane na tle realizowanych przez nie zamówień publicznymi o najwyższej wartości (system TED). Bardzo charakterystyczny jest rząd wielkości kwot zamówień, który jest znacznie wyższy niż w przypadku zamówień umieszczonych w BZP. Firmą o najwyższym portfelu zamówień publicznych jest Budimex, który podpisał przetargi na 13,6 mld zł. Przy tak wielkiej kwocie Budimex podpisał 109 umów, co przekłada się na średnią wartość zamówienia, która wynosi 125 mln zł. Taka kwota ma potwierdzenie w charakterze realizowanych zamówień publicznych, ponieważ Budimex najczęściej wykonuje przetargi bardzo kosztowne, które często przerastają możliwości mniejszych firm, budując głównie autostrady i drogi szybkiego ruchu. W omawianym okresie firma wygrała 8 przetargów o wartości powyżej 0,5 mld zł, w tym największy opiewający na kwotę 3,25 mld zł – budowa nowego bloku energetycznego w Elektrowni Turów. Drugie miejsce pod względem uzyskanego portfela uzyskała firma Mostostal Warszawa. Tak wysoką pozycję zawdzięcza uczestnictwu w konsorcjum rozbudowującym Elektrownię Koźlenice (wartość tego zamówienia to 5,1 mld zł). Na kolejnym miejscu znajduje się Strabag, który posiada profil portfela bardzo podobny do Budimeksu. W omawianym okresie, Budimex oraz Strabag trzykrotnie łączyły siły w ramach konsorcjum w celu wykonania bardzo dużych projektów. Lider z tabeli 4 – firma Skanska nadal ma w swym portfelu największą liczbę zamówień, jednak ich wartości są wyraźnie niższe od konkurencyjnych firm.

Prawo zamówień publicznych pozwala podmiotom zamawiającym na umieszczanie ogłoszeń zarówno na platformie BZP, jak i TED. W praktyce możliwość tę stosuje się bardzo rzadko. Powodem tego jest m.in. bardzo wysokie sformali-

zowanie obu platform i, co za tym idzie, konieczność zadania sobie wysiłku, aby informacje o przetargu opublikować. Dlatego też w większości podmioty publiczne wybierają platformę odpowiadającą wartości zamówienia, np. TED, i tylko na niej umieszczają informacje o ogłoszeniu, nie zamieszczając już tej samej wiadomości w innych miejscach, np. w BZP. Podobna zasada obowiązuje w zamówieniach o niskich wartościach, nieprzekraczających kwot zapisanych w Pzp – takie zamówienia najczęściej nie zostaną w BZP ujęte. Przetargi na roboty budowlane opiewają z reguły na wysokie kwoty i opisana sytuacja występuje dość rzadko.

Opisane wyżej zachowania zamawiających pozwalają na przedstawienie pewnego szacunkowego zestawienia obrazującego liczby i wartości zamówień publicznych z obu platform. Należy jednak podkreślić, iż zestawienie takie jest jedynie pewnym przybliżeniem stanu rzeczywistego, ponieważ nieliczne podmioty publiczne zadają sobie trud zamieszczenia informacji o przetargach w BZP i TED i w takiej sytuacji dane zamówienie może zostać policzone dwukrotnie. Odpowiednie dane zawiera tab. 6.

Tabela 6. Szacunkowe dane dotyczące liczby i wartości zamówień publicznych pochodzące z BZP i TED udzielone badanym spółkom budowlanym oraz ich odsetek w rynku zamówień publicznych na roboty budowlane w latach 2012-2014

Nazwa spółki	Liczba wygranych przetargów w latach 2012-2014	Odsetek liczby wygranych przetargów w ogólnej liczbie zamówień publicznych na roboty budowlane (w %) *	Wartość wygranych przetargów w latach 2012-2014 (w mln zł)	Odsetek wartości wygranych przetargów w ogólnej wartości zamówień publicznych na roboty budowlane (w %) **
Skanska	2328	0,41	8 492,7	4,96
Budimex	227	0,03	13 888,2	8,10
Strabag	1135	0,20	7 928,2	4,63
Erbud	28	0,00	799,5	0,47
Mostostal Warszawa	28	0,00	7 111,7	4,15
Unibep	36	0,01	497,3	0,29
Warbud	119	0,02	2 346,8	1,40
Mirbud	46	0,01	945,3	0,55

* Łączna liczba zamówień publicznych na roboty budowlane w latach 2012-2014 wyniosła 141 tys. ** Łączna wartość zamówień publicznych na roboty budowlane w latach 2012-2014 wyniosła 171,4 mld zł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BZP i TED.

Dane z tab. 6 dowodzą bardzo niewielkiego udziału liczbowego badanych spółek, ale za to znaczne udziały wartościowe, dochodzące nawet do 8%. Wskazuje to na fakt realizacji zamówień publicznych o wysokiej wartości. Poza istotnym udziałem wartościowym firmy Mostostal Warszawa, 4 najwyższe wartości dla spółek

(Skanska, Budimex, Strabag i Warbud) pokrywają się z 4 pierwszymi spółkami pod względem wcześniej prezentowanych wskaźników kondycji ekonomiczno finansowej opartej na kapitale własnym (ROS, ROA, ROE). Pozwala to wnioskować, że istnieje związek pomiędzy tymi grupami wartości. Najogólniej: wyższe wartości realizowanych zamówień publicznych idą w parze z lepszymi wartościami wskaźników ekonomiczno-finansowych. Należy także pamiętać, iż realizacja niektórych zamówień publicznych jest rozciągnięta w czasie, często nawet na kilka lat i, co za tym idzie, dopiero po pewnym czasie można ocenić skutki ekonomiczne zrealizowanego zadania publicznego dla wykonawcy. Mała dostępność danych, a przede wszystkim zbyt krótki okres badania nie pozwalają na pogłębioną analizę.

5. Zakończenie

Sektor budowlany jest jednym z filarów polskiej gospodarki, a firmy go tworzące pełnią funkcję ważnego płatnika podatków oraz istotnie wpływają na rynek pracy. Najczęściej dobra kondycja sektora budowlanego jest silnie skorelowana z dobrą kondycją całej gospodarki.

Badane firmy budowlane działające na rynku zamówień publicznych, jak i cała branża budowlana narażone są różne czynniki rynkowe, które przekładają się na wahania poziomu wskaźników ekonomiczno-finansowych. Przeprowadzona analiza wskazuje na dominującą pozycję trzech największych firm: Skanska, Budimex, Strabag zarówno pod względem udziału w rynku zamówień publicznych na roboty budowlane, jak i wartości wskaźników składających się na elementy kondycji ekonomiczno-finansowej.

Wnioski płynące z opracowania są niejednoznaczne. Trudno jest ustalić, czy pomiędzy badanymi wskaźnikami a udziałem spółek w rynku zamówień publicznych istnieje sprzężenie zwrotne, czy też ma charakter jednokierunkowy. Można raczej przypuszczać, że przy dużej skali zamówień publicznych zależność jest następująca: im więcej pod względem liczby, a zwłaszcza wartości występuje zrealizowanych zamówień publicznych, tym lepsze są wskaźniki ekonomiczno-finansowe danej spółki. W celu sprecyzowania owych zależności konieczne są dalsze badania.

Literatura

- Deloitte, 2015, *Polskie spółki budowlane 2015*, http://deloitte.com/.../polskie_spolki_budowlane_2015.pdf (dostęp 15-25.04.2016).
- Mazurek G., 2015, *Rażąco niska cena w zamówieniach publicznych na roboty budowlane*, Presscom, Wrocław, s.15.
- Muchowska-Zawara K., 2015, *Prawne problemy funkcjonowania konsorcjów uczestniczących w obrocie regulowanym przez prawo zamówień publicznych*, C.H. Beck, Warszawa, s. 141.
- Pieróg J., 2016, *Prawo zamówień publicznych – komentarz*, C.H. Beck, Warszawa.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 23.12.2013, DzU 2013. poz. 1735

Skudlik M., 2013, *Podstawy finansów i rachunkowości*, Helion, Gliwice, s. 137.

Sprawozdanie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych o funkcjonowaniu systemu zamówień publicznych za lata 2012-2015 UZP, Warszawa 2012-2015.

Strona internetowa BZP, <http://bzp.pl> (dostęp 10-20.04.2016).

Strona internetowa TED, <http://ted.europa.eu> (dostęp 10-20.04.2016).

Ustawa z dnia 29.01.2004 r. Prawo zamówień publicznych, DzU 2015, poz. 2164.